

Творчі зв'язки Івана Франка та Павла Грабовського.

Корнієнко М. студ. ,1 курсу спец. «Харчові технології»
Наук. керів. ст. викл. Кузьменко Н.М.

2016 р. виповнилося 160 років від народження видатного українського письменника, мислителя, політичного та громадського діяча Івана Франка (1856-1916 рр.). На відзначення внеску цієї непересічної постаті у вітчизняну історію та культуру нинішній рік в Україні оголошений роком Івана Франка.

Могутня духовна постать Івана Франка справила великий вплив на творче становлення багатьох сучасників. Серед них – уродженець Сумщини поет Павло Арсенович Грабовський (1864 - 1902), літературний доробок якого заслуговує на ґрунтовне дослідження та популяризацію, а значна епістолярна спадщина залишається практично невивченою. П. Грабовський народився у родині паламаря в с. Пушкарному (нині – с. Грабовське), здобув початкову освіту у церковноприходській школі, згодом навчався в Охтирській бурсі. 1879 р. Грабовський навчався в Харківській духовній семінарії. 1882 р. його виключили з 3-го класу за участь у народницькій організації "Чорний переділ" і вислали в рідне село під нагляд поліції. Після висилки певний час працював коректором у харківській газеті "Южный край", не пориваючи зв'язків з народниками. 1885 р. П. Грабовського було відправлено на військову службу до Туркестанського округу та дорогою, в Оренбурзі, його заарештували за участь у народницькій діяльності. Після тривалого тюремного ув'язнення поета заслали до Балаганського округу Іркутської губернії, згодом – до Якутії. Важку долю П. Грабовського розділила з ним учителька таганрозької школи Надія Сигида, яка трагічно загинула під час етапування. Перебуваючи в іркутській тюрмі, П. Грабовський почав листуватися з Іваном Франком та надіслав йому для друку свої перші твори. І. Франко підтримав поета – засланця, звертаючись до нього "Шановний Земляче". Листування, що тривало протягом 1891 – 1899 рр., було для П.Грабовського вагомою моральною та психологічною підтримкою. П. Грабовський активно цікавився суспільним та культурним життям Західної України (або, за його висловом, "цісарщини" тобто Австро-Угорщини).

Літературну спадщину П. Грабовського складають поезії, переклади на українську мову творів багатьох відомих письменників, публіцистичні статті суспільно-політичного змісту, спогади, нариси, листування. В умовах суцільних заборон щодо українського слова видати твори, написані далеко від України, на батьківщині було неможливо. Відтак, П. Грабовський налагодив зв'язки з галицькими суспільно-політичними діячами та видавцями. В цей час І. Франко та М. Павлик редагували суспільно-політичні часописи "Народ", "Житє та слово", "Зоря", "Хлібороб", в яких були опубліковані публіцистичні статті, листи під псевдонімами "Павло Граб" та "Г. Панько". За сприяння західноукраїнських культурних діячів протягом 1894 – 1897 рр. окремими накладами серії "Дрібна бібліотека" вийшли збірки поезій П. Грабовського "Пролісок" з посвятою Н. Сигиді, "З чужого поля", "Доля", збірка перекладів російського поета І. Сурикова, інші перекладні твори. 1895 р. в журналі "Житє і слово" було вміщено спогади П. Грабовського про Н. Сигиду, доповнені коментарями Івана Франка, обуреного нелюдськими умовами перебування в російських тюрмах політичних в'язнів. Публікація Франка привернула увагу громадськості Західної Європи та США, де відбулися мітинги на підтримку борців за свободу. П. Грабовського з І. Франком зближувала не лише літературна творчість, а також спільні політичні погляди. Друга половина XIX ст. стала періодом остаточного формування основ соціалістичної ідеології у двох її основних напрямках – соціал-демократичному та радикально-марксистському. До середини 1890 –х рр.. І. Франко остаточно звільнився від соціалістичних ілюзій своєї молодості і перейшов на позиції недержавного соціалізму і націонал – демократії. Розбіжності між цими ідеологіями чітко окреслив П.Грабовський у листі до Б.Грінченка: "Цілком не слушно д. І.Ф. мішає в кашу німецький соціал – демократизм, марксіський догматизм і т.з. російський марксизм, бо ці речі зовсім осібні". Марксизм, на думку П. Грабовського є догматичним та антигуманним вченням: "...Я неприхильник марксіського догматизму, як узагалі неприхильник догми та ортодоксії; я не поділяю тих ілюзій, шкідливих для розвитку мас, що не мають для себе ґрунту ні в житті, ні в науці". У листі до В. Лукича (псевдонім громадського діяча та журналіста В. Левицького) Грабовський чітко означив світоглядне кредо: "Націоналізм – конечна мета поступу вселюдського, від загибелі нації терпить не тільки воно сама, а і вселюдськість взагалі". Співзвучні думки обох мислителів щодо місця України в європейському історично - культурному просторі. У статті "І ми в Європі"(Протест галицьких русинів проти мадярського тисячоліття) (1896) І.Франко виступав "...від імені народу, що, висунутий долею на саму окраїну Європи, своїми грудьми заступав її як міг перед навалами азіатських варварів і в тій довго віковій боротьбі втратив усе, окрім почуття своєї єдності, окрім своєї національної вдачі, як і свого кровного зв'язку з європейським, цивілізованим світом...". Подібне гасло "Європейство – на ґрунті українському сформулював П. Грабовський у програмній статті "Лист до молоді української". Звертаючись до інтелігенції, поет закликав до самовідданої праці "на ґрунті українському, коло народу українського, в мові українській".

Високу оцінку творчості П.Грабовського, глибоку повагу до особистості поета – засланця висловив І.Франко у літературному нарисі "З останніх десятиліть XIX в." (1901 р.). Як зазначає Франко, молодого поета "...доля вирвала зі шкільної лави і занесла на далекий Сибір, аж у Вілюйськ, а потім у Іркутськ. Там, у північних снігах, у якутських юртах він знайшов синю квітку української поезії, зробився не тільки одним із найкращих перекладачів чужих поетів на нашу мову, але також видним оригінальним поетом. Як його життя – майже неперервана мартирологів і мука, так і його поезія переважно стогін мученого серця, крик болю і туги за рідною Україною".

У долях великого галичанина Івана Франка і поета зі Слобожанщини Павла Грабовського було багато спільного: тюрми, драматичне кохання, роки самотності та злиднів, передчасно обірване життя... Але найбільше їх єднала нескореність духу, віра у світлі ідеали людства та жертвна праця в ім'я України.

Творчі та особисті зв'язки І. Франка з митцями Сумщини – окрема малодосліджена сторінка історії нашого краю, вона потребує поглибленого вивчення.